

BELEDİYELERDE MALİ ÖZERKLİK: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GELİR YAPISININ MALİ ÖZERKLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr.Öğr.Üyesi Murat İÇMEN¹
Dr.Öğr.Üyesi Rana İÇMEN²

Özet

Mali özerklik yerel yönetimlerin harcamalarını kendi öz gelirlerinden finanse etmesi, kendi gelirleri üzerinde önemli bir kontrole sahip olması ve kendi gelirlerini geliştirebilmeleri olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada 2009-2018 dönemi Antalya ve 30 Büyükşehir Belediyesi gelirlerinin mali özerklik yapısı mali bağımlılık oranı ve öz gelir oranı hesaplanarak incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde hem Antalya hem de 30 Büyükşehir Belediyesi'nin mali özerklik durumunun kabul edilebilir bir seviyede olmadığı söylenebilir. Bu sonucun ortaya çıkmasında yerel yönetimlerin mali özerkliğini kısıtlayıcı Anayasa'nın 127. Maddesi'nin ve Mart 2014 tarihinde uygulamaya giren 6360 sayılı Kanun ile transfer gelirlerindeki artışın etkisi olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mali Özerklik, Büyükşehir Belediye Gelirleri, Öz Gelirler-Transfer Gelirleri

Araştırma Makalesi | Geliş Tarihi 06.04.2020- Kabul Tarihi: 27.05.2020

Atıf: İçmen, M. ve İçmen, R. (2020). "Belediyelerde Mali Özerklik: Antalya Büyükşehir Belediyesi Gelir Yapısının Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi" Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS), sayı 7, s. 34-49.

1 Dr. Öğr. Üyesi Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
email:micmen@mehmetakif.edu.tr orcid.org/0000-0003-3965-8742

2 Dr.Öğr.Üyesi Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü. email: ranaicmen@mehmetakif.edu.tr orcid.org/0000-0002-7409-2919

FISCAL AUTONOMY IN MUNICIPALITIES: EVALUATION OF THE INCOME STRUCTURE OF ANTALYA METROPOLITAN MUNICIPALITY IN TERMS OF FISCAL AUTONOMY

Abstract

Fiscal decentralization is defined as local authorities' ability of financing their expenditure mainly from their own sources of revenue, having a significant control over their own revenues and developing their own revenues. In the study, the financial autonomy structure of Antalya and 30 Metropolitan Municipality revenues for the period of 2009-2018 was analyzed by calculating the financial dependency ratio and their own revenue ratio. When the results of the study are evaluated, it can be indicated that the financial autonomy status of both Antalya and 30 Metropolitan Municipalities is not at an acceptable level. It is thought that Article 127 of the Constitution, which restricts the financial autonomy of local governments and the effect of an increase in transfer revenues with the Law No. 6360, which came into effect in March 2014 had an influence on this result.

Keywords: Fiscal Autonomy, Metropolitan Municipality Revenues, Own Revenues-Transfer Revenues

Giriş

Günümüz gelişmiş batı ülkelerinde seçilmiş bir yerel yönetim biriminin olması demokratik toplumun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Goldsmith, 1992, s.393). Seçim ile iş başına gelen yerel yönetimlerin son yıllarda üstlendikleri görevlerin artması bu görevleri yerine getirebilmeleri için güçlü bir mali yapıya sahip olmalarını gerekli kılmaktadır.

Bu durum Türkiye'deki yerel yönetimler için de geçerlidir. Toplam nüfusun %77'sinin büyükşehir belediye sınırları içinde yaşadığı göz önüne alındığında bu belediyelerin merkezi yönetimden gelen transfer gelirlerinin yanında kendi öz gelirlerini arttırabilmeleri üstlendikleri hizmetleri daha etkin yerine getirebilmelerine olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı Antalya Büyükşehir Belediyesi özelinde tüm büyükşehir belediye gelirlerinin mali özerklik yapısını tespit edebilmektir. Bu amaca ulaşabilmek için 2009-2018 yılları kapsamında büyükşehir belediyelerinin öz gelir ve transfer gelirlerinin gelişimi, toplam gelirlerden aldıkları pay ve öz gelirlerin harcamaları karşılama oranları incelenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yerel yönetimlerde mali özerklik kavramı ve Türkiye'de mali özerklik ile ilgili hukuksal düzenlemeler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, Antalya Büyükşehir Belediyesi ve tüm büyükşehir belediye gelirlerinin mali özerklik yapıları analiz edilmekte, üçüncü ve son bölümde ise elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik Kavramı Ve Türkiye

Yerel yönetim, bölgesel ya da ulusal bir hükümetin alt bölümü olan nispeten küçük bir bölgede sınırlı sayıda kamu politikasına karar vermeye ve yönetmeye yetkili bir kamu kuruluşu olarak tanımlanmaktadır (International Encyclopedia of Social Sciences).

Humes ve Martin'e göre yerel yönetimlerin sahip olması gereken nitelikler, belirli bir nüfus, belirli bir sınır, merkezi otorite tarafından tanınmış yasal statü ve yetki, üstlendiği hizmetleri yerine getirebilmek için vergi toplama ve bütçesini belirleme kapasitesi olarak sıralanmaktadır (Ndreu, 2016, s.7). Günümüzde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimler artan nüfuslarına paralel olarak üstlendikleri görevlerde gittikçe artmaktadır. Yerel yönetimlerin yeni görevleri ile birlikte artan mali kaynak ihtiyaçlarını karşılayabilmek için üç seçenekleri mevcuttur. Bunlar (McMaster, 1991, s.1):

Sunulan hizmetlerin ücretlerinin yükseltilmesi, yeni vergi ve harç düzenlemesine gidilmesi, kullanılmayan araziler gibi varlıkların satılması yoluyla ek gelir elde edilmesi,

Daha verimli planlama, programlama ve bütçelemeye gidilip faaliyetlerin verimliliğini ve etkinliğini artırmaya çalışılarak maliyet tasarrufu sağlanması,

Yerel hizmetlerin sunumunda özel sektörü daha fazla kullanarak kendi faaliyetlerinin kapsamının azaltılması şeklinde sıralanmaktadır.

Bu seçeneklerden hangisi ve/veya hangilerinin seçileceği yerel yönetimlerin özerklik dereceleriyle yakından ilgilidir. Farklı şekillerde ortaya çıkabilen yerel yönetimlerde özerklik kavramı Dünya Bankası (World Bank) tarafından yerel yönetimlerin hangi hizmeti sunacaklarına karar verme yetkisine ve bu hizmetlerin etkin sunulabilmesine yetecek gelir düzeyine sahip olmaları (<http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscal.htm>) şeklinde tanımlanırken Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından ise merkezi yönetimden alt düzeydeki seçilmiş makamlara (bölgesel hükümetler, belediyeler, vb.) yetki ve sorumlulukların aktarılması olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2019, s.3).

Wolman ise yerel yönetimlerde özerkliği, merkezi yönetimden aşırı kısıtlama olmadan yerel yönetimlerin hangi hizmetleri üstleneceği konusunda kendi takdirlerine sahip olmaları şeklinde tanımlamaktadır (Wolman vd., 2010, s.70). Buradaki "özerklik" terimi, anayasa ve kanunların kendilerine verdiği yetkiler dahilinde yerel yönetimlerin bağımsız olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirme eylem özgürlüğünü ifade etmektedir.

Yerel yönetimlerde özerkliğin siyasi, idari ve mali olmak üzere üç boyutu mevcuttur. Siyasi açıdan özerklik yerel yönetimlerin kendilerini ilgilendiren konularda yasa çıkartma yetkisine sahip olmasını ifade ederken idari açıdan özerklik yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle işbaşına gelebilmelerini (Özer ve Akçakaya, 2015, s.24) ve bu organlar aracılığıyla merkezi otoriteye bağlı olmadan karar alıp bu kararları uygulayabilmelerini ifade etmektedir (Vural, 2014, s.51). Yerel yönetimlerde özerkliğin diğer boyutunu ise mali özerklik oluşturmaktadır. Bu kavram, yerel yönetimlerin harcamalarını kendi öz gelir kaynaklarından finanse etmesi, kendi gelirleri üzerinde önemli bir kontrole sahip olması ve kendi gelirlerini geliştirebilmelerini öngörmektedir (Psycharis

vd., 2016, s.264). Bu bağlamda mali özerklik yerel yönetimlerin merkezden bağımsız kendi öz gelirlerini oluşturabilmeleri ve harcamalarını öz gelirler ile finanse edebilmeleri ile yakından ilgilidir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki mali özerklikte iki ilke mevcuttur. Ancak uygulamada ise iki ilke çoğu zaman birlikte uygulanmaktadır. Bu ilkeler (Norregaard, 1997 aktaran: Nam and Parsche, 2001: 5):

Vergilendirme yetkisi merkezi yönetime tahsis edilir. Yerel yönetimlerin harcamalarının finansmanı için merkezden yerele vergi gelirlerinin paylaşılması gibi yöntemler ile hibe ve transfer yapılır,

Vergilendirme yetkisi yerel yönetime tahsis edilir. Eğer gerekirse merkezden yerele vergi paylaşımı düzenlemeleri ile yerelin gelir eksikliği tamamlanır.

Tablo 1. Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik

Öz Vergiler	Vergi tabanı ve vergi oranını belirleme yerel yönetimlere bırakılır
Örtüşen Vergiler	Vergi tabanı ulusaldır fakat vergi oranı belirleme yerel yönetimlere bırakılır
Paylaşılan Vergiler	Vergi tabanı ve vergi oranı ulusaldır ancak vergi gelirlerinin sabit bir kısmı yerel yönetimlere aktarılır. Bu aktarım (1) yerel yönetim sınırları içinde tahakkuk eden vergi geliri miktarı kadar veya (2) yerel yönetimin nüfus, harcama ihtiyacı veya vergi kapasitesi oranında yapılır.
Genel Amaçlı Bağış	Merkezden yerel yönetime sabit bir miktarda aktarılır. Nereye harcanacağı yerel yönetim tarafından belirlenir.
Özel Bağış	Bağışın miktarı merkezi yönetim tarafından belirlenir veya açık uçlu olabilir. Ancak iki durumda da merkezi yönetim aktarılan kaynağın nereye harcanması gerektiğini belirler.

Kaynak: Norregaard (1997), aktaran: Nam and Parsche, 2001: 6) https://www.econstor.eu/bitstream/10419/75738/1/cesifo_wp447.pdf (erişim 18.02.2020).

Mali özerklikte merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında vergiler; vergi tabanı ve vergi oranını belirleme yetkisinin yerel yönetime bırakıldığı öz vergiler, vergi tabanının ulusal olduğu fakat vergi oranını belirleme yetkisinin yerel yönetime bırakıldığı örtüşen vergiler ve vergi tabanı ve vergi oranının merkezi yönetim tarafından belirlenip yerel yönetime önceden belirlenmiş kriterlere göre sabit bir miktarın aktarıldığı *paylaşılan vergiler* şeklinde ayrılmaktadır. Vergilerin yanında nereye harcanacağı yerel yönetim tarafından belirlenen *genel amaçlı (şartsız) bağışlar* ve hangi harcamaların finansmanında kullanılacağı merkezi yönetim tarafından belirlenen özel amaçlı (*şartlı bağışlar*) uygulanmaktadır.

Yerel yönetimlerin mali özerklik derecesi *mali bağımlılık oranı* ve öz gelir oranı analiz edilerek belirlenmeye çalışılmaktadır. Mali bağımlılık oranı yerel yönetimlere merkezi idareden yapılan transferlere işaret etmektedir. Bu transferlerin en önemlisi olan “*genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan pay*” tutarının toplam gelir içindeki oranının yüksek olması mali özerkliğin düşük olması anlamına gelmektedir. Öz gelir oranı ise transfer geliri dışında kalan ve öz gelir olarak kabul edilen kalemlerden elde edilen gelirin

toplam gelir içindeki payını ifade etmektedir. Bu oranın yüksek olması yerel yönetimlerin merkezi yönetime gelir yönünden daha az bağlı olduğu anlamına gelmektedir (Korlu ve Çetinkaya, 2015, s. 99-100). Ayrıca bu iki oranın yanında yerel yönetimlerin harcamalarının ne kadarını öz gelirleri ile karşılayabildiği de mali özerklik açısından önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’deki Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik

Türkiye’de yerel yönetimlerin mali özerkliği ile ilgili iç hukuksal düzenleme olarak Anayasa, uluslararası düzenleme olarak da Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı iki temel hukuki metin olarak kabul edilmektedir. Anayasa’nın 73. Maddesi’nde;

“... Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

“Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir” hükmü yer almaktadır.

Bu anayasal hüküm gereği Türkiye’de yerel yönetimlerin vergi koyma, değiştirme ve kaldırma yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca, vergilerin oranlarının belirlenmesi ile muafiyet ve istisnalar konusunda da yetki Cumhurbaşkanlığı’na aittir (Arıkboğa, 2015: 6). Ancak Anayasa’nın 127. Maddesi’nde *“... bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır”* ifadesine yer verilmiştir. Böylece yerel yönetimlerin olası kaynak ihtiyacının merkezi yönetim tarafından sağlanacağı hüküm altına alınmıştır (Dulupçu vd.,2014, s.41).1985 yılında imzaya açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ise yerel yönetimlerin mali özerkliğini uluslararası boyutta değerlendiren en önemli hukuki metinlerden biridir. Yerel yönetimleri demokratik rejimlerin temellerinden birisi olarak kabul eden belge 18 maddeden oluşmakta ve 9. Maddesi yerel yönetimlerin mali özerkliğini düzenlemektedir.

Türkiye metni bazı maddelerin alt paragraflarına çekince koyarak 1988 yılında imzalamış ve metin bu haliyle Nisan 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çekince koyulan alt paragraflardan üç tanesi (4-6 ve 7) 9. Maddede yer almaktadır. Türkiye çekince koymadığı paragraflar ile birlikte yerel yönetimlerin; mali kaynaklarının anayasa ve kanunlarla belirlenen sorumluluklarıyla orantılı olmasını, kendi yetkileri dahilinde mali kaynakları serbestçe kullanabileceklerini, mali kaynakların en azından bir bölümünün kanunun koyduğu sınırlar dahilinde oranlarını kendilerinin belirleyebileceği yerel vergi ve harçlardan oluşacağını, mali açıdan yetersiz olan yerel idareleri destekleyeceğini ve sermaye yatırımları için kanunla belirlenen sınırlar içinde iç borçlanma yapılabileceğini kabul etmiştir. Anayasa’nın 73. Maddesi ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı birlikte değerlendirildiğinde Türkiye’de yerel yönetimlerin sınırlı bir mali özerklik yapısına sahip olabileceği kabul edilmektedir.

Büyükşehir Belediye Gelirleri ve Mali Özerklik

Türkiye’de yerel yönetimler Anayasa’nın 127. Maddesinin Mahalli İdareler başlığı altında “*il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir*” şeklinde tanımlanmaktadır. Yerel yönetim kurumları ise 5302 sayılı Kanun ile düzenlenen İl Özel İdaresi, 5393 sayılı Kanun ile düzenlenen Belediye, 5216 sayılı Kanun ile düzenlenen Büyükşehir Belediyesi ve 442 sayılı Kanun ile düzenlenen Köylerden oluşmaktadır.

2019 yılı sonu itibariyle Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesi, 519 büyükşehir ilçe belediyesi, 51 il belediyesi 403 ilçe belediyesi ve 386 belde belediyesi olmak üzere toplam 1.389 belediye bulunmaktadır. Toplam nüfusun %77’si büyükşehir belediyesi, %16’sı diğer belediyeler ve %6’sı ise köy sınırları içinde yaşamaktadır (İçişleri Bakanlığı, Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri). Bu mevcut durum büyükşehir belediyelerini en önemli yerel yönetim birimi haline getirmektedir.

Büyükşehir belediye gelirleri temel olarak 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile düzenlenmektedir.

Büyükşehir belediye gelirleri 2464, 5216 ve 5779 sayılı Kanunların ilgili maddelerinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir. Buna göre:

- a) 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin % 20’si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, % 30’u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe (...) belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan % 50’si,
- b) Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalarda tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları,
- c) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve anayollara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,
- d) Durak yerleri ile araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50’sinden sonra kalacak %50’si,
- e) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,
- f) Kira, faiz ve ceza gelirleri,
- g) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,
- h) Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler,
- i) Büyükşehir belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler,

- j) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,
- k) Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,
- l) Diğer Gelirler,
- m) 2464 sayılı Kanun'a göre büyükşehir ilçe belediyeleri tarafından toplanan katı atıklara ilişkin Çevre Temizlik Vergisi'nin %20'si,
- n) Şartlı ve şartsız bağışlar,
- o) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay:
 - i) Büyükşehir sınırları içerisinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin (ÖTV ekli I sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere) %6'sı ve ildeki büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın %30'unu almaktadır. (Büyükşehir ilçe belediyelerine Türkiye genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %4,5'i aktarılmaktadır)

Türkiye'de yerel yönetim gelirleri öz gelirler, *transfer gelirleri* ve *borçlanma* şeklinde üç kategoride toplanabilmektedir (Güner, 2006, s.70). Öz gelirler: Vergi, Resim ve Harçlar, Harcamalara Katılma Payı, Ticari ve Sınai İşletmelerden Sağlanan Gelirler, Para Cezaları, Hizmet Karşılığı Alınan Ücretler ve Diğer Gelirler kapsamındaki gelirlerden oluşmaktadır.

İkinci kategoriye ise idareler arası transfer gelirleri oluşmaktadır. Transfer gelirleri uygulamada ülke genelindeki *genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere aktarılan pay* ve merkezi yönetime dahil kurum ve kuruluşların bütçelerine konulan ödeneklerden veya yasayla kurulmuş fonlardan ya da özel kuruluşlardan belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için koşulsuz olarak belediyelere aktarılan *bağış ve yardımlardan* oluşmaktadır.

Üçüncü kategori borçlanma gelirlerinden oluşturmaktadır. Belediyeler borçlanmaya harcamalarının öz gelirler ve idareler arası mali transferlerle karşılanamaması durumunda ve/veya genellikle sermaye yatırımlarının finansmanı için başvurduğundan, borçlanma bir gelir olarak değil bir finansman kaynağı olarak ele alınmaktadır (Yaş ve Akdoğan, 2015: 51).

Buna göre yukarıda 2464, 5216 ve 5779 sayılı Kanunlarda sıralanan gelir kalemlerinden a-b-c-d-e-f-g-h-i-j-k-l ve m'dekiler öz gelirleri oluştururken, n ve o'daki gelirler idareler arası transfer gelirlerini oluşturmaktadır.

Antalya ve 30 Büyükşehir Belediyesi Öz Gelir ve Transfer Gelirleri Gelişiminin Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi

Daha önce de belirtildiği üzere belediye gelirleri temelde öz gelirler, idareler arası transfer gelirleri ve borçlanma gelirlerinden oluşmaktadır. Ancak borçlanma gelirleri bütçenin gelir tarafında yer almayıp bütçe gelir ve giderini dengelemek için kullanılan bir finansman aracı olarak kabul edilmektedir.

Çalışmada büyükşehir belediyelerin öz ve transfer gelirleri hesaplanırken karşılaştırmalarda hata olmaması için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel

Müdürlüğü'nün yayınladığı faaliyet raporlarındaki yöntem kullanılmıştır. Buna göre büyükşehir belediyelerinin transfer gelirleri, genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan pay ile yurtdışı ve yurtiçi kurum, kuruluş ve kişilerden alınan her türlü yardım ve bağışlar olarak hesaplanırken bunların dışında kalan diğer gelirler ise öz gelir olarak hesaplanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019, s.105).

Tablo 2. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Öz Gelir ve Transfer Gelirlerinin Gelişimi (2009-2018)

Yıl	Öz Gelirler	Transfer Gelirleri	Toplam Gelir
2014-2018 Ortalaması	%21	%78	%100
2018	390.368.992	1.230.412.909	1.620.781.901
	% 24	% 76	% 100
2017	348.224.059	1.003.145.501	1.351.369.560
	% 26	% 74	% 100
2016	243.144.400	852.229.529	1.095.373.929
	% 22	% 78	% 100
2015	187.270.672	838.110.999	1.025.381.671
	% 18	% 82	% 100
2014	131.223.526	564.073.517	695.297.043
	% 19	% 81	% 100
2009-2013 Ortalaması	%32	%67	%100
2013	113.632.016	276.961.643	390.593.659
	% 29	% 71	% 100
2012	93.383.230	235.410.470	328.793.700
	% 28	% 72	% 100
2011	89.552.161	204.846.373	294.398.534
	% 30	% 70	% 100
2010	138.550.806	168.364.446	306.915.252
	% 45	% 55	% 100
2009	67.059.039	140.687.242	207.746.281
	% 32	% 68	% 100
2009 -2018 Ortalaması	%27	%73	%100

Not: İlgili dönemin 2009 yılından itibaren başlamasının nedeni Antalya Büyükşehir Belediyesi web sitesinde gelir kesin hesaplarına bu yıldan itibaren ulaşılabilmesidir.

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Gelir Kesin Hesap Cetvellerinden yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur. <http://antalya.bel.tr/i/gelir-gider-butcesi> (erişim tarihi 14.03.2020)

Tablo 2'de 2009-2018 dönemi Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin öz gelir, transfer geliri ve bunların toplam gelir içindeki payları verilmektedir. Toplam gelire bakıldığında 2011 yılı hariç diğer tüm yıllarda sürekli artış yaşandığı görülmektedir. En yüksek artış bir önceki yıla göre yaklaşık %78 oranında artan 2014 yılında gerçekleşmiştir. Bu artışın nedenlerinin başında Mart 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve büyükşehir belediye sınırları içinde tahsil edilen genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payın %5'den

%6'ya çıkararak 6360 sayılı Kanun olarak gösterilebilir.

Öz gelir ve transfer gelirlerine bakıldığında ise istisnasız her yıl transfer gelirlerinin toplam gelirden aldığı payın öz gelirin payından fazla olduğu görülmektedir. Bu iki gelir türünün toplam gelir içindeki paylarının birbirine en yakın olduğu yıl 2010'dur. Bunun nedeni bir önceki yıla göre öz gelirdeki artışın transfer gelirlerinden daha fazla olmasıdır.

Tablo 2'de dikkat çeken bir diğer nokta 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonraki dönemin öz gelir ve transfer gelirlerinin toplam gelirlerden aldıkları payın seyridir. Kanun öncesi 2009-2013 döneminde öz gelirin toplam gelir içindeki payı ortalama %32 iken Kanun sonrası 2014-2018 döneminde bu pay %21'e düşmektedir. Bununla birlikte Kanun öncesi 2009-2013 döneminde transfer gelirlerinin toplam gelir içindeki payı ortalama %67 iken Kanun sonrası 2014-2018 döneminde bu pay %78'e çıkmaktadır. 2009-2018 dönem ortalamasına bakıldığında ise transfer gelirlerinin toplam gelir içindeki payı %73 iken öz gelirin payı %27 olduğu görülmektedir. Aradaki fark yaklaşık 2.7 kattır. Bu aynı zamanda ilgili dönemde Antalya Büyükşehir Belediyesi bütçesinin ortalama %73'ü merkezi yönetim tarafından finanse edildiği anlamına gelmektedir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2009-2018 dönemi gelir yapısının daha iyi yorumlanabilmesi için aynı dönem 30 Büyükşehir Belediyesi'nin öz ve transfer gelir türleri ortalamaları ile karşılaştırılması faydalı olacaktır.

Tablo 3. 30 Büyükşehir Belediyesi'nin Öz Gelir ve Transfer Gelirlerinin Gelişimi (%) (2009-2018)

Yıllar	Öz Gelirler (%)	Transfer Gelirleri (%)
2014-2018 Ortalaması	26	73
2018	25,7	74,3
2017	27	73
2016	24,5	75,5
2015	24,1	75,9
2014	32,7	67,3
2009-2013 Ortalaması	34	65
2013	32	68
2012	30,2	69,8
2011	33,3	66,7
2010	34,8	65,2
2009	42,6	57,4
2009-2018 Ortalaması	30,7	69,3

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri'nden yararlanılarak tarafımızca hesaplanmıştır. <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri> (erişim tarihi 16.03.2020)

Tablo 3'de 30 Büyükşehir Belediyesi'nin 2009-2018 dönemi öz gelir ve transfer gelirle-

rinin toplam gelir içindeki payları verilmektedir. Buna göre Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde olduğu gibi transfer gelirlerinin toplam gelir içindeki payı öz gelirin payından istisnasız her yıl fazladır. 30 Büyükşehir Belediyesi'nin 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası öz gelir ve transfer gelirlerinin ortalamasının seyri Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin gelir yapısıyla aynı yöndedir. İlgili Kanun öncesi 2009-2013 dönemi toplam gelir içindeki öz gelir payı %34 iken Kanun sonrası 2014-2018 döneminde bu pay %26'ya düşmüş, transfer gelirlerinin payı ise Kanun öncesi dönemde %65'den Kanun sonrası dönemde %73'e yükselmiştir.

2009-2018 dönemi ortalamasına bakıldığında ise transfer gelirlerinin toplam gelir içindeki payı %69,3 iken öz gelirlerin payı %30,7 olduğu görülmektedir. Aradaki fark yaklaşık 2.2 kattır. Bu aynı zamanda ilgili dönemde 30 Büyükşehir Belediyesi bütçesinin ortalama %69,3'ü merkezi yönetim tarafından finanse edildiği anlamına gelmektedir. 30 Büyükşehir Belediye gelirlerinin bu mevcut yapısının en önemli nedenlerinden biri Anayasa'nın 73. Maddesi ile yerel yönetimlerin yerel vergi ve harçların oran ve matrahlarını belirleme yetkisinin kısıtlanması olduğu söylenebilir (Ulusoy ve Akdemir, 2009, s. 276).

Öz gelirler kendi içinde vergi-harç-kamu harcamalarına katılma payı ve ücretlerin (kullanıcı bedeli) oluşturduğu *birincil nitelikli öz gelirler* ile teşebbüs ve mülk gelirleri, alınan bağış ve yardımlar, özel gelirler (merkezi yönetim bütçesine dahil idareler ile diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar ve proje yardımları hariç), faizler, paylar ve cezalar (vergi ve harç gelirlerinden alınan paylar ile harcamalara katılma payları hariç) sermaye gelirleri ve alacaklardan elde edilen tahsilatların oluşturduğu *ikincil nitelikli öz gelirler* olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincil nitelikli öz gelirler kesintisiz olarak yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek, nispeten esnek ve öngörülebilir bir yapıya sahip ve ödenen vergi ile alınan hizmet ve fayda arasında güçlü bir bağ kurulabilen niteliktedir. İkincil nitelikli gelirler ise süreklilik arz etmeyen dalgalanmaların yaşanabileceği yapıdaki gelirlerden oluşmaktadır (Güner, 2016, s. 70-71).

Tablo 4. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Birincil ve İkincil Nitelikli Öz Gelirlerinin Toplam Öz Gelir İçindeki Payı (%) (2009-2018) (Bin TL)

Öz Gelir Türü	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Birincil Nitelikli Öz Gelirler	31.658 %47	40.379 %29	38.655 %43	35.282 %38	47.912 %42	35.754 %27	76.364 %41	87.794 %36	110.706 %32	145.950 %37	% 37
İkincil Nitelikli Öz Gelirler	35.400 %53	98.171 %71	50.896 %57	58.101 %62	65.719 %58	95.469 %73	110.906 %59	155.350 %64	237.517 %68	244.418 %63	%62

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi 2009-2018 Gelir Kesin Hesap Cetvellerinden yararlanılarak tarafımızca hesaplanmıştır. <http://antalya.bel.tr/i/gelir-gider-butcesi> (erişim tarihi 18.03.2020).

Tablo 4'de 2009-2018 dönemi Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin birincil ve ikincil nitelikli öz gelirlerin toplam öz gelir miktarı içindeki payları verilmektedir. Buna göre ilgili dönemde her yıl toplam öz gelir miktarı içinde birincil nitelikli öz gelirlerin payı ikincil nitelikli öz gelirlerin payından düşük gerçekleşmiştir.

Mali özerklik açısından öz gelirlerin içindeki birincil nitelikli öz gelirlerin payının ikincil nitelikli öz gelirler payından fazla olması beklenmektedir. Tablo 4’de ise bunun tersi bir durum söz konusudur. İlgili dönem ortalamasına bakıldığında birincil nitelikli öz gelirlerin payı %37 iken ikincil nitelikli öz gelirlerin payı % 62 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5. 30 Büyükşehir Belediyesi’nin Birincil ve İkincil Nitelikli Öz Gelirlerinin Toplam Öz Gelir İçindeki Payı (%) (2009-2018)

Öz Gelir Türü	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Birincil Nitelikli Öz Gelirler	15	19	19	20	20	18	36	28	28	21	22
İkincil Nitelikli Öz Gelirler	85	81	81	80	80	82	64	72	72	79	78

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri’nden yararlanılarak tarafımızca hesaplanmıştır. <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri> (erişim tarihi 25.03.2020).

Tablo 5’de 30 Büyükşehir Belediyesi’nin birincil ve ikincil nitelikli öz gelirlerinin toplam öz gelir içindeki paylarının gelişimi verilmektedir. Tabloya göre ilgili dönem boyunca ikincil nitelikli öz gelirlerin payı birincil nitelikli öz gelirlerin payının oldukça üzerinde bulunmaktadır. Bu mevcut yapı Antalya Büyükşehir Belediyesi öz gelir yapısıyla aynı yönlüdür. İlgili dönem ortalaması ise birincil nitelikli gelirlerde %22 iken ikincil nitelikli öz gelirlerde %78 olarak gerçekleşmiştir. Buradan hareketle büyükşehir belediyelerinin birincil nitelikli öz kaynaklarını artırma kapasitesinin sınırlı olduğunu ve farklı yollardan gelir elde etme çabasında oldukları ifade edilebilmektedir (Güner, 2006, s.78).

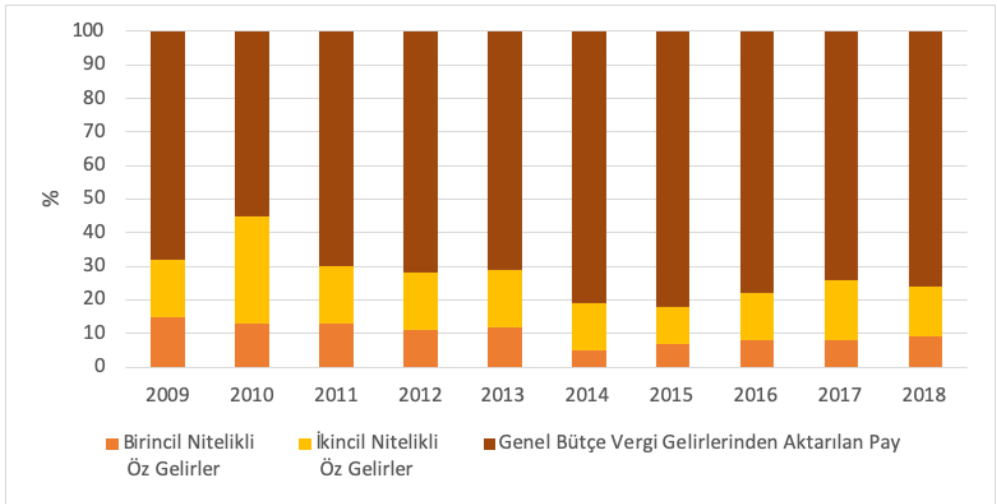
Tablo 6. Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin Transfer Gelir Türlerinin Toplam Transfer Geliri İçindeki Payı (%) (2009-2018)

Yıllar	Vergi ve Harç Gelirlerinden Alınan Paylar	Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	Proje Yardımları
2018	100	-	-	-
2017	99,9	0,1	-	-
2016	99,9	0,001	-	-
2015	92,4	7,6	-	-
2014	99,6	-	-	0,4
2013	100	-	-	-
2012	99,6	-	-	0,4

2011	99,9	0,1	-	-
2010	99,9	0,1	-	-
2009	99,1	-	-	0,9

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi 2009-2018 Gelir Kesin Hesap Cetvellerinden tarafımızca hesaplanmıştır. <http://antalya.bel.tr/i/gelir-gider-butcesi> (erişim tarihi 04.04.2020).

Tablo 6'da Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin transfer gelir türlerinin toplam transfer geliri içindeki gelişimi verilmektedir. Buna göre transfer gelirlerinin neredeyse tamamı *genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paydan* oluşmaktadır. Diğer transfer gelir türleri ise ilgili dönemde ihmal edilebilecek derecede az pay almaktadır. Bu mevcut yapı 30 Büyükşehir Belediyesi transfer gelirleri yapısıyla da benzerdir.

Şekil 1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Gelirlerinin Dağılımı (%) (2009-2018)

Kaynak: Tablo 2, Tablo 4 ve Tablo 6 dikkate alınarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Şekil 1'de Antalya Büyükşehir Belediyesi birincil ve ikincil nitelikli öz gelirleri ile genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payın toplam gelir içindeki oranları verilmektedir. Şekil 1'e göre ikincil nitelikli gelirler birincil nitelikli gelirlerden her yıl fazla olmakla birlikte birbirine en yakın yıl 2009 aradaki farkın en fazla olduğu yıl ise 2014 olarak gerçekleşmiştir. Birincil ve ikincil nitelikli öz gelirler toplamı ilgili dönem için her yıl genel bütçe vergi gelirleri payından daha az gerçekleşmiştir.

Mali özerklik açısından bir diğer önemli gösterge ise yerel yönetimlerin öz gelirlerinin harcamaları karşılayabilme oranıdır.

Tablo 7. Antalya ve 30 Büyükşehir Belediyesi Öz Gelirlerinin Harcamaları Karşılama Oranı (%) (2009-2018) (Bin TL)

Yıllar	Antalya Büyükşehir Belediyesi			30 Büyükşehir Belediyesi		
	Öz Gelir (TL)	Harcama (TL)	Karşılama Oranı (%)	Öz Gelir (TL)	Harcama (TL)	Karşılama Oranı (%)
2018	390.368	2.229.521	17,5	14.255	65.139	21,9
2017	348.224	1.945.056	17,9	12.624	56.690	22,3
2016	243.144	1.342.414	18,1	9.272	45.389	20,4
2015	187.270	892.557	20,9	8.004	35.130	22,8
2014	131.223	745.724	17,6	9.764	30.376	32,1
2013	113.632	570.169	19,9	6.629	22.681	29,2
2012	93.383	407.196	22,9	5.194	16.837	30,9
2011	89.552	333.002	26,9	5.183	15.570	33,3
2010	138.550	263.595	52,6	4.627	13.836	33,4
2009	67.059	427.718	15,7	4.824	13.662	35,3
2009-2018 Ortalaması			23			28,1

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri> (erişim tarihi 15.04.2020).

Antalya Büyükşehir Belediyesi 2009-2018 Gelir Kesin Hesap Cetvellerinden tarafımızca hesaplanmıştır. <http://antalya.bel.tr/i/gelir-gider-butcesi> (erişim tarihi 15.04.2020).

Tablo 7'de 2009-2018 dönemi Antalya ve 30 Büyükşehir Belediyesi öz gelirinin harcamaları karşılama oranları verilmektedir. Tablo 7'ye göre 30 Büyükşehir Belediyesi öz gelirlerinin harcamaları karşılama oranı 2009 yılında %35,3 iken 2018 yılında %21,9'a kadar düşmüştür. Karşılama oranının en düşük gerçekleştiği yıl ise harcamaların artarken öz gelir tutarının düştüğü 2015 yılıdır. 2009-2018 dönemi ortalaması ise 28,1 olarak gerçekleşmiştir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi öz gelirlerinin harcamaları karşılama oranına bakıldığında ise 2010 yılı hariç olmak üzere diğer tüm yıllarda 30 Büyükşehir Belediyesi'nin karşılama oranının altında gerçekleştiği görülmektedir. Karşılama oranı 2010 yılında %52,6 gibi yüksek oranda hesaplanmasının nedeni aynı yıl tahmin edilen Gider Bütçesi ile Gerçekleşen Gider Bütçesi arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Yıl içinde yapılması düşünülen bazı yatırımlar ve gider kalemlerinde nakit yetersizliği nedeniyle 2010 Yılı Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı % 63 olarak gerçekleşmiştir (Antalya B.B., 2010 Faaliyet Raporu, s. 92). Bu da harcamaların planlandığı gibi yapılamaması ve sonucunda karşılama oranının yüksek çıkmasına neden olmuştur. Karşılaştırma dönem başı dönem sonu itibariyle yapıldığında ise 2009 yılında %15,7 olan oranın 2018 yılında %17,5'e yükselse de dönem ortalaması olarak 30 Büyükşehir Belediyesi ortalamasının altında gerçekleşmiştir.

Sonuç

2009-2018 döneminde Antalya Büyükşehir Belediyesi özelinde 30 Büyükşehir Belediyesi gelir yapısının mali özerklik açısından incelenmeye çalışıldığı bu çalışmada ilgili dönemde toplam gelir içindeki öz gelir ve transfer gelirlerinin payı, toplam öz gelir içinde daha kesintisiz ve esnek yapıda olan, mali özerklik açısından tercih edilen birincil nitelikli öz gelirlerin payı ve öz gelirlerin harcamaları karşılama oranı birlikte değerlendirildiğinde hem Antalya Büyükşehir Belediyesi hem de 30 Büyükşehir Belediyesi mevcut gelir yapısının mali özerklik açısından kabul edilebilir bir seviyede olmadığı düşünülmektedir.

Mali özerklik derecesinin düşük olmasının nedenlerinin başında ise Anayasa'nın 73. Maddesi ile yerel yönetimlerin vergi koyma, değiştirme ve kaldırma, muafiyet ve istisnalar belirleme konusunda yetkilerinin kısıtlanması olduğu söylenebilir. Ayrıca 6360 sayılı Mart 2014 tarihinden itibaren uygulamaya giren ve büyükşehir belediye sınırları içinde tahsil edilen genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payı %5'den %6'ya çıkararak Kanun ile de büyükşehir belediyelerinin toplam gelir içindeki transfer gelirlerinde yaşanan artışa bağlı olarak mali açıdan merkeze bağımlılıkları artmıştır.

Büyükşehir Belediyelerinin mali özerkliği ile ilgili farklı yıllarda yapılan akademik çalışmalarda mevcut yapının iyileştirilebilmesi için özellikle öz gelirlerin içinde yer alan vergilerin matrah ve tarife yapısının belirlenmesinin belediye meclislerine bırakılması, Konaklama Vergisi, Yerel İşletme Vergisi ve Değer Artış (Rant) Vergisi gibi yeni yerel vergiler konulması, Motorlu Taşıtlar Vergisi gibi mevcut vergilerin belediyelere bırakılması veya bu vergi gelirinden pay verilmesi gibi öneriler getirilmiştir.

Getirilen bu önerilere günümüz itibarıyla başvurulmadığı görülmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak gerekli Anayasal düzenlemelerin yapılarak belediyelere bırakılan vergi ve harçların tarife belirleme yetkisinin de belediye meclislerine bırakılmasını içeren ve tüm diğer önerilerin de dikkate alınacağı mali yerel yönetim reformu hızlıca hayata geçirilmelidir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi özelinde ise Konaklama Vergisi uygulaması mali özerkliğin sağlanması açısından olumlu bir uygulama olarak düşünülebilir. Bilindiği gibi 7194 sayılı Kanun ile 7 Aralık 2019 tarihinde Konaklama Vergisi yürürlüğe girmiştir. İlgili kanuna göre aylık beyan edilecek vergi 2020 yılı için %1 sonraki yıllar için %2 olarak uygulanacaktır. Ancak mevcut haliyle vergi bir yerel yönetim vergisi olmayıp elde edilecek gelir genel bütçe vergi gelirlerine dahil edilecektir. Ancak bu vergi dünyada Turist Vergisi (Tourist Tax), Konaklama Vergisi (Accommodation Tax), Doluluk Vergisi (Occupancy Tax) gibi farklı isimlerde Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya ve İspanya'nın da bulunduğu 18 Avrupa Birliği ülkesinde ve ABD'de içinde Kaliforniya ve Teksas eyaletinin de bulunduğu birçok eyalette tarifesi ve geliri yerel yönetimlere bırakılmış yerel düzeyde uygulanan bir vergidir. Dolayısıyla Konaklama Vergisi'nin belediyelere bırakılması ve/veya gelirinden pay verilmesi mali özerklik açısından yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu, <https://www.antalya.bel.tr/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari> (Erişim Tarihi: 21.03.2020).
- Antalya Büyükşehir Belediyesi, *Gelir - Gider Bütçesi ve Kesin Hesapları*, <http://antalya.bel.tr/i/gelir-gider-butcesi> (Erişim Tarihi: 12.02.2020).
- Arıkoğlu, Ü. (2015). Türkiye’de Yerel Vergi Yönetimi, Maliye Dergisi, Sayı 168, Ocak-Haziran, 1-19.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2019). 2018 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. URL: https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2018_faal-yet_raporu_kapakl--20191205075619.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2020).
- Dulupçu, M. A., Özkul, G., Ünlü, H., Sayın, M. (2014). Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisine İlişkin Değerlendirmeler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2 (20), 27-54.
- Goldsmith, M. (1992). Local Government. Urban Studies, Vol. 29, No. 3/4, Review Double Issue (May 1992), 393-410.
- Güner, A. (2006). Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü: Temel İlke ve Uygulamalar. (Ed. A. Güner ve S. Yılmaz). Mali Yerleşme Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar İstanbul Güncel Yayıncılık, 61-82.
- İçişleri Bakanlığı, Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, URL: <https://www.icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (Erişim Tarihi: 15.01.2020).
- International Encyclopedia of Social Sciences. URL: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/political-science-and-government/political-science-terms-and-concepts/local-government> (Erişim Tarihi 03.12.2019).
- Korlu, R. K. ve Çetinkaya, Ö. (2015). Türkiye’deki Belediyelerin Mali Özerkliğinin Öz Gelirler Bağlamında Analizi ve Değerlendirilmesi. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi. 4 (3), 95-111.
- McMaster, J. (1991). Urban Financial Management: A Training Manual. Washington, DC: The World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/539611468764724525/Urban-financial-management-a-training-manual> (Erişim Tarihi: 03.12.2019).
- Ndreu, A. (2016). The Definition And Importance Of Local Governance, Social and Natural Sciences Journal. 10 (1), 5-8.
- Norregaard, J. (1997), Tax Assignment, in: Ter-Minassian, T. (ed.), Fiscal Federalism in Theory and Practice, Washington DC: International Monetary Fund. Aktaran Nam, C.W. and Parsche, R. (2001). Municipal Finance in Poland, the Slovak Republic, the Czech Republic and Hungary: Institutional Framework and Recent Development, CESifo Working Paper, No. 447, Center for Economic Studies and Ifo Institute (CESifo), Munich, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/75738/1/cesifo_wp447.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2020).
- OECD, (2019), Making Decentralisation Work A Handbook For Policy-Makers, https://www.oecd.org/cfe/Policy%20highlights_decentralisation-Final.pdf (Erişim tarihi

13.02.2020).

Özer, M.A. ve Akçakaya, M. (2015). Yerel Yönetimler Mali Boyut, Gazi Kitapevi, Ankara.

Psycharis, Y. Zoi, M. Iliopoulou, S. (2016). Decentralization And Local Government Fiscal Autonomy: Evidence From The Greek Municipalities. Environment and Planning C: Government and Policy. Volume 34, 262–280.

The World Bank, Intergovernmental Fiscal Relations, <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscal.htm> (Erişim Tarihi: 13.02.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri, URL: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri> (Erişim Tarihi 29.01.2020).

Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2009). Yerel Yönetimler Ve Mali Özerklik: Türkiye Ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (21), 259-287.

Vural, T. (2014). Mali Özerklik, Mali Yerinden Yönetim ve Vergilendirme Yetkisi. (Ed. Sakal M. Kesik A. ve Akdemir T.) Mali Yerinden Yönetim: Teori, Kavramsal Açıklamalar ve Türkiye'ye İlişkin Değerlendirmeler içinde. (51-58). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yaş, H. ve Akduğan, U. (2015). Türkiye'de Belediyelere Yapılan Mali Transferlerin Flypaper Effect Çerçevesinde İncelenmesi, Maliye Dergisi, Sayı 168, Ocak-Haziran, 49-68.

Wolman, H., McManmon, R. Bell, M. and Brunori, D. (2010). Comparing Local Government Autonomy Across States. (Ed. Bell M. Brunori D. And Youngman J.), In The Property Tax and Local Autonomy, (p. 69-114), The Lincoln Institute of Land Policy.